

Imperium Aleksandra Wielkiego

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Mapa interaktywna](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: *Encyklopedia PWN*.
- Źródło: dostępny w internecie: <https://www.wprost.pl/tygodnik/52395/Amerykanski-rycerz-z-Camelotu.html>.
- Źródło: Krzysztof Michałek, *Amerykańskie stulecie. Historia Stanów Zjednoczonych Ameryki 1900-2001*, Warszawa 2004, s. 309–310.
- Źródło: E. Czapiewski, J. Tyszkiewicz, *Historia powszechna. Wiek XX*, Warszawa 2010, s. 662–663.
- Źródło: A. Zielińska, J. Kłaczek, *Zrozumieć przeszłość. Dzieje najnowsze po 1939 roku. Podręcznik do historii dla klas liceum ogólnokształcącego i technikum. Zakres rozszerzony*.

Część 4, Warszawa 2015, s. 205.

- Źródło: J. Tyszkiewicz, E. Czapiewski, *Historia powszechna. Wiek XX*, Warszawa 2010, s. 668.
- Źródło: *Rozmowa Rosy Parks z kierowcą autobusu*, dostępne online: <https://wyborcza.pl/1,75399,2985093.html>.
- Źródło: *Wszyscy ludzie prezydenta (1976)*, <https://www.sfp.org.pl/film,1714,1,Wszyscy-ludzie-prezydenta.html>.
- Źródło: *Czas Apokalipsy (1979)*, <http://www.akademiafilmowa.pl/film,19,54,0,Czas-Apokalipsy.html>.
- Źródło: *JFK (1991)*, <https://kultura.onet.pl/film/recenzje/jfk-fakty-bujdy-traumy-i-oliver-stone-recenzja/qb9qyl2>.
- Źródło: *Przemówienie Martina Luthera Kinga, Waszyngton, 1963 r.*, [w:] Jarosław Kłaczek, Agnieszka Zielińska, *Zrozumieć przeszłość. Część 4. Dzieje najnowsze po 1939 roku. Podręcznik do historii dla klas liceum ogólnokształcącego i technikum. Zakres rozszerzony*, wyd. Nowa Era, Warszawa 2015, s. 205.
- Źródło: Ryszard Kulesza, *Aleksander Wielki*, Warszawa 2010, s. 100.
- Źródło: Benedetto Bravo, Ewa Wipszycka, *Historia starożytnych Greków. Okres hellenistyczny*, t. 3, Warszawa 2010, s. 99.
- Źródło: Plutarch, *Aleksander*, tłum. M. Brożek, rozdz. 27.
- Źródło: Benedetto Bravo, Ewa Wipszycka, *Historia starożytnych Greków. Okres hellenistyczny*, t. 3, Warszawa 2010, s. 47.
- Źródło: Arrian Flawiusz, *Wyprawa Aleksandra Wielkiego*, tłum. H. Gesztoft-Gasztold, ks. I, rozdz. 16.
- Źródło: Arrian Flawiusz, *Wyprawa Aleksandra Wielkiego*, tłum. H. Gesztoft-Gasztold, ks. II, rozdz. 10–11.
- Źródło: Arrian Flawiusz, *Wyprawa Aleksandra Wielkiego*, tłum. H. Gesztoft-Gasztold, ks. I, rozdz. 9.
- Źródło: Plutarch, *Aleksander*, tłum. M. Brożek, rozdz. 12.

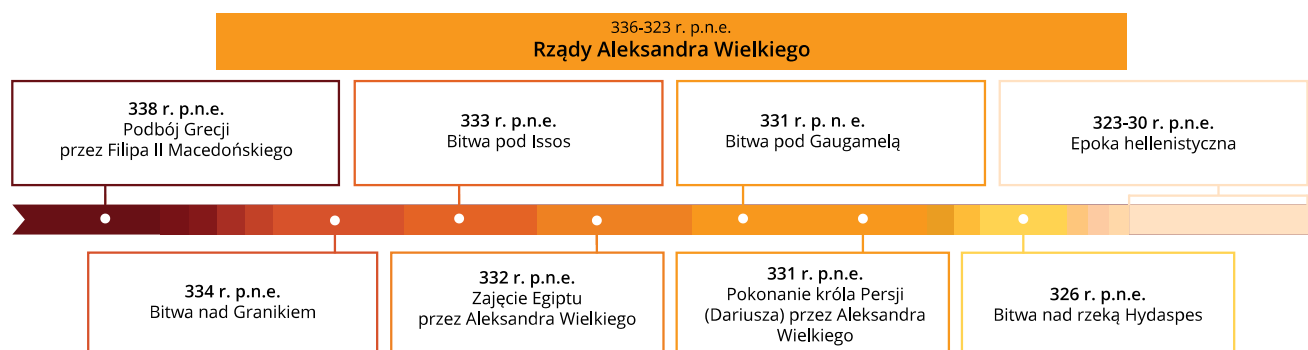
Imperium Aleksandra Wielkiego

Mozaika z Pompejów przedstawiająca Aleksandra i Dariusza III w trakcie walki. Wzorowana na obrazie, którego namalowanie zlecił Kassander, jeden z wodzów Aleksandra, późniejszy król Macedonii.

Najsłynniejsze przedstawienie wielkiego zdobywcy.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Chyba każdy słyszał o Aleksandrze Wielkim. Zdobywca Persji budzi niesłabnące zainteresowanie. Nie sposób policzyć książek, artykułów, prac popularnonaukowych, które powstały i stale powstają na jego temat. Skąd to zainteresowanie? Złożyło się na to wiele czynników, ale przede wszystkim podziw budzi młody wiek króla, tempo podboju, geniusz wojskowy (Aleksander nie przegrał ani jednej bitwy, nawet potyczki!) oraz rozmiary zdobyczy. W ciągu 13 lat rządów Aleksander stał się panem połowy znanego Grekom świata. Nikt przed nim nie dokonał niczego podobnego.

Źródło: Contentplus.sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

- Wyjaśnisz, dlaczego Aleksander żądał dla siebie kultu boskiego, i opisziesz, jak to przyjęli jego rodacy.
- Opisziesz, jak funkcjonowała królewska propaganda.
- Wyjaśnisz, dlaczego Aleksandra przedstawiano czasem z rogami barana.

Przeczytaj

Podbój Persji

Zanim Aleksander wyprawił się do Persji (miał wówczas 22 lata), spędził dwa lata na zabezpieczaniu północnych i wschodnich granic Macedonii oraz na krwawym tłumieniu powstania w Grecji. W 334 r. p.n.e. rozpoczął podbój monarchii Achemenidów, który zajął mu osiem lat, lecz zwycięstwo było przesądzone już po trzech latach. W wyprawie wzięło udział ok. 40 tys. piechoty i 5 tys. jazdy. Persowie organizowali (z energią) kolejne armie, każda mimo przewagi liczebnej, wyboru terenu walki i lepszego zaopatrzenia ulegała najeźdźcy: najpierw nad Granikiem (334 r. p.n.e.) Aleksander rozbił perskich **satrapów**, później pod Issos (333 r. p.n.e.) i Gaugamelą (331 r. p.n.e.) „króla królów” Dariusza III. Nie udało mu się pojmać władcy, który został zabity przez własnego poddanego w 330 r. p.n.e. Wcześniej Aleksander zdobył i spalił pałac królewski w Persepolis. Cel wyprawy: zemsta za krzywdy poczynione przez Kserksesa przed 150 laty został osiągnięty.

Śmierć króla Persji stawiała przed Aleksander konieczność ustosunkowania się do spuścizny Achemenidów: czy król Macedonii powinien przyjąć tytuł króla Persji? Jak traktować perskich poddanych? Czy należy dalej kontynuować podbój? Jedno było pewne: armia macedońska, mimo objawów zmęczenia, będzie walczyć, póki wszystkie ziemie zależne od perskich królów lub kiedykolwiek im podporządkowane nie ugną się przed Aleksandrem. Młody król i jego wojska były w nieustannym ruchu, wdarły się nawet do Indii, gdzie nad Hydaspesem w 326 r. p.n.e. stoczyły ostatnią z czterech wielkich bitew, które zapewniły Aleksandrowi nieśmiertelną sławę. Tam jednak żołnierze powiedzieli: dość! Król niechętnie musiał wrócić do Mezopotamii i podjął się organizacji wielkiego imperium.

Z lewej popiersie Aleksandra autorstwa Lizypa z ok. 330 r. p.n.e. (rzymska kopia). Plutarch pisał, że Lizyp najwierniej oddawał wygląd króla. Z prawej popiersie Arystotelesa (także autorstwa Lizypa, kopia rzymska). Arystoteles był nauczycielem Aleksandra. Trudno ocenić wpływ filozofa na przyszłego króla. To chyba on zaszczerpił mu umiłowanie *Iliady* (spiał ponoć zawsze z egzemplarzem pod poduszką), a szczególnie postaci Achillesa. Miał doradzać Aleksandrowi, aby „był wodzem dla Greków i despotą dla barbarzyńców, pierwszymi opiekował się jak przyjaciółmi i krewnymi, a z drugimi postępował jak ze zwierzętami lub roślinami”. Na podstawie lektury lekcji oceń, na ile Aleksander usłuchał tej rady.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

System władzy

Na czele imperium stał po prostu „król Aleksander”; co znamienne, nie tytułował się ani królem Macedonii, ani Persji. Państwo utożsamiała jego osoba, to on był państwem i źródłem władzy. Wraz z podbojem Persji zmieniał się charakter władzy królewskiej: od pozycji pierwszego pośród równych – typowej dla Macedonii, gdzie król sprawował władzę kolektywnie z najbliższymi sobie [hetajrami](#) – do właściwego dla królów Persji autokratyzmu i rządów jednoosobowych. Aleksander zyskiwał coraz to liczniejszych nowych poddanych, którzy byli przyzwyczajeni do innego stylu sprawowania władzy. Z początku Aleksander stosował podwójne standardy: Macedończyków (i Greków) traktował „po macedońsku”, Persów zaś i inne ludy – „po persku”. Z czasem jednak właściwa mu ambicja pchała go do narzucania Macedończykom zwyczajów, które były im niemiłe, a nawet obraźliwe. Do wielkich sporów doszło zwłaszcza przy próbie wprowadzenia [proskynesis](#). Drugą osobą w państwie stał się tzw. [chiliarchos](#).

Ciągły ruch Aleksandra uniemożliwiał mu przeprowadzenie większych zmian w strukturze zarządzania państwem. Zresztą nie wydaje się, żeby chciał dokonywać rewolucji: perska monarchia funkcjonowała sprawnie, a system satrapii sprawdzał się od wieków. Aleksander

zadowolili się obsadzeniem satrapii swoimi ludźmi, którym jednak odebrał wojskowe kompetencje, a w niektórych przypadkach zmienił granice poszczególnych okręgów.

Rzeźba Johna Stella w Edynburgu wystawiona na widok publiczny w drugiej połowie XIX w. przedstawia Aleksandra uspokajającego Bucefała, ulubionego konia. Wedle najstarszych zachowanych źródeł Aleksander miał jako kilkunastoletni chłopiec uspokoić konia, który zrzucał każdego, kto odważył się na niego wsiąść. Anegdota urosła z czasem do takich absurdów, jakoby Bucefał nie tylko nie pozwalał nikomu wsiąść na swój grzbiet, ale także pożerał każdego, kto podszedł zbyt blisko. Na cześć Bucefała, który poległ w Indiach, Aleksander założył miasto: Aleksandrię Bucefalię.

Źródło: Stefan Schäfer, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 3.0.

Starzy i nowi poddani

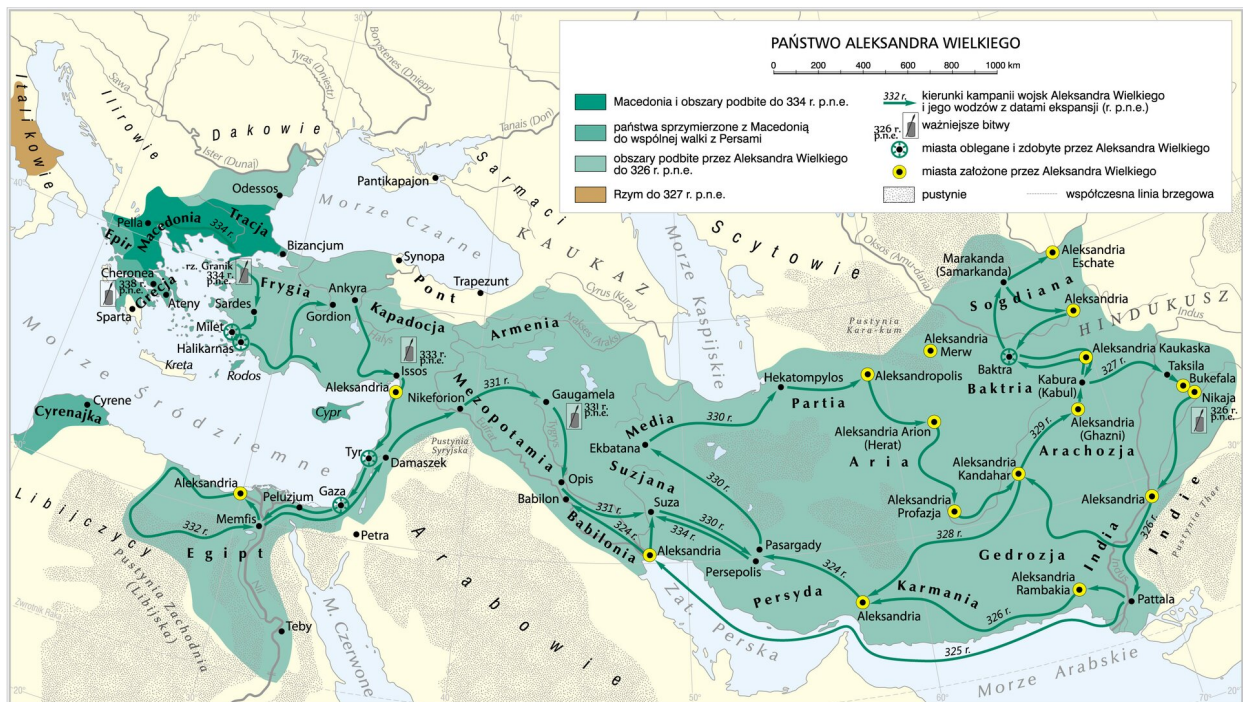
Rozszerzanie się imperium uzmysłowiło Aleksandrowi, że nie sposób utrzymać władzy, opierając się wyłącznie na Macedończykach. Potrzebna była zmiana postawy wobec dawnych wrogów. Zaczęło się od sprawy prozaicznej, ale kluczowej: wojsku brakowało rekrutów. Aby kontynuować podboje (Aleksander po 325 r. p.n.e. rozpoczął przygotowania do podboju Arabii, a później zamierzał wybrać się w zachodni rejon Morza Śródziemnego), musiał osłabić dominację Macedończyków w armii. Włączył więc do hetajrów arystokratów perskich, do piechoty zaś powołał z początku 30 tys. młodych Persów, których uczono walczyć na modłę macedońską i mówić po grecku. Stanowiska oficerskie utrzymano w rękach Macedończyków, ale reformy nie spotkały się z uznaniem ze strony rodaków.

Fragment tzw. sarkofagu Aleksandra przedstawiający króla z lwią skórą na głowie (Aleksander lubił porównywać się do Heraklesa) podczas walki z Persami (zapewne płaskorzeźba przedstawia bitwę pod Issos). W rzeczywistości sarkofag należał do Abdalonymosa (zmarł w 312 r. p.n.e.), króla Sydonu, który uzyskał władzę z rąk Aleksandra.

Źródło: Ronald Slabke, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 3.0.

Napięcie wzrosło, kiedy król podjął próby stworzenia nowej, mieszanej elity: sam poślubił trzy perskie arystokratki (w tym dwie córki Dariusza III) i „zachęcił” do wchodzenia w podobne związki 80 najbliższych współpracowników (wszystkie żony zostały oddalone po śmierci króla). Działania te budziły opór wielu Macedończyków, którzy nie mogli wyzbyć się pogardy dla Persów, pokonanych w tak szybkim tempie. Z wielką niechęcią (i szyderczymi, choć skrywanymi komentarzami) przyjęto próbę ustanowienia przez Aleksandra kultu boskiego dla swojej osoby. Choć byli i tacy, którzy wierzyli w to, że Aleksander był synem Zeusa, jak lubił mawiać o sobie władca. Większość tych działań była podejmowana w schyłkowym okresie życia Aleksandra. Król zmarł w 323 r. p.n.e., w wieku niemal 33 lat, po wielogodzinnej pijatyce. Od razu pojawiły się pogłoski o otruciu. Inni wskazywali na chorobę, której król nabawić się miał w Indiach. Prawdy, jak to zwykle bywa w takim przypadku, raczej nie poznamy nigdy.

Imperium Aleksandra Wielkiego.

Źródło: Krystian Chariza i zespół, licencja: CC BY-SA 3.0.

Słownik

chiliarchos

dowódca gwardii przybocznej króla i szef królewskiego dworu

hegemon

państwo, które ma przewagę polityczną i militarną nad innymi

hetajrowie

„towarzysze”, arystokraci macedońscy skupieni wokół króla, byli jego doradcami i ludźmi do zadań specjalnych; podstawą ich pozycji były wielkie majątki ziemskie pozwalające im na zakup i utrzymanie koni

proskynesis

gest oddania władcy, przybierający różne formy zależnie od statusu i pozycji tego, kto składał hołd władcy: pocałunek, zbliżenie się w ukłonie, ukłęknięcie, padnięcie na twarz; Grecy sądzili, że gest można składać wyłącznie bogom, nie ludziom

satrapa

najwyższy urzędnik zarządzający prowincją w Persji

Słowa kluczowe

Aleksander Wielki, Dariusz III, Granik, Issos, Gaugamela, starożytność, starożytna Grecja, antyk

Bibliografia

P. Green, *Aleksander Wielki*, tłum. A. Konarek, Warszawa 2004.

N.G.L. Hammond, *Starożytna Macedonia*, tłum. R. Chankowski, Warszawa 1999.

R. Kulesza, *Aleksander Wielki*, Warszawa 2009.

D. Musiał, *Świat grecki od Homera do Kleopatry*, Warszawa 2008.

K. Nawotka, *Aleksander Wielki*, Wrocław 2003.

F.W. Walbank, *Świat hellenistyczny*, tłum. G. Muszyński, Warszawa 2003.

E. Wipszycka, B. Bravo, *Historia starożytnych Greków*, t. 3, *Okres hellenistyczny*, Warszawa 2010.

Mapa interaktywna

Polecenie 1

Zapoznaj się z mapą interaktywną, a następnie wykonaj polecenia.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Polecenie 2

Na podstawie analizy treści umieszczonych na mapie odpowiedz na pytanie: Dlaczego Aleksander zwyciężał? Opisz silne i słabe strony armii macedońskiej i perskiej. Wymień wszystkie sposoby, za pomocą których Aleksander starał się dbać o morale żołnierzy. Co przesądziło w kluczowych momentach o zwycięstwie Aleksandra w kolejnych bitwach?

Polecenie 3

Zapoznaj się z ilustracją, a następnie wykonaj polecenie.

Źródło: Kirkman, Marshall Monroe, Wikimedia Commons, domena publiczna.

Powyższa ilustracja (z początku XX w.), mająca ukazywać jedną ze słynnych bitew Aleksandra, błędnie łączy przekazy na temat dwóch batalii. Odwołując się do poszczególnych elementów ilustracji, wskaż te dwie bitwy.

Polecenie 4

Jak myślisz, dlaczego Aleksander Wielki zakładał na podbitych przez siebie terenach miasta? Dlaczego największe z nich – Aleksandria, powstało w Egipcie, nad Morzem Śródziemnym?

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Ułóż podane wydarzenia w odpowiedniej kolejności chronologicznej.

wyprawa armii Aleksandra do Indii

bitwa pod Gaugamelą

bitwa nad Granikiem

zdobycie przez Aleksandra Persepolis

bitwa pod Issos

Ćwiczenie 2

Zaznacz, które z poniższych stwierdzeń są prawdziwe, a które fałszywe.

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
Aleksander Wielki przegrał tylko jedną bitwę.	☐	☐
Dariusz III ani razu nie uciekł z pola bitwy.	☐	☐
Aleksander zawsze traktował z pogardą pobitych Persów.	☐	☐
Aleksander wymagał proskynesis wyłącznie od poddanych perskich.	☐	☐
Aleksander, aby uzupełnić braki w wojsku, szkolił Persów na modłę macedońską.	☐	☐
Aleksander wprowadził całkiem nowy sposób zarządzania terenami, które przed podbojem były pod wodzą Dariusza III.	☐	☐

Zapoznaj się z fragmentami tekstów źródłowych, a następnie wykonaj polecenie.

Tekst A

((Plutarch

Aleksander

Aleksander [...] udawał, że robi to ze względu na swoich sprzymierzeńców, czyniąc zadość skargom, jakie przeciw Tebom zanosili od niego mieszkańcy Fokidy i Platejczycy. Ludność całą, łącznie około 30 tysięcy, sprzedał w niewolę, z wyjątkiem kapłanów i wszystkich związanych z Macedończykami [...], a nadto z wyjątkiem potomków Pindara [wielkiego poety] oraz ludzi, którzy sprzeciwili się uchwale o zerwaniu związków z Macedonią. Zabitych było ponad sześć tysięcy.

Źródło: Plutarch, *Aleksander*, tłum. M. Brożek, rozdz. 12.

Tekst B

((Arrian Flawiusz

Wyprawa Aleksandra Wielkiego

Aleksander pozwolił sprzymierzeńcom [ze Związku Korynckiego], którzy uczestniczyli w walce, rozstrzygnąć losy Teb. Postanowili więc [...] kobiety i dzieci, i pozostałych przy życiu mężczyzn tebańskich oprócz kapłanów i kapłanek i prócz tych, co reprezentowali sprawy Filipa czy Aleksandra, czy też byli orędownikami Macedończyków, postanowili sprzedać w niewolę. Dom poety Pindara i jego potomków kazał rzekomo Aleksander zachować, gdyż wysoko cenił poetę.

Źródło: Arrian Flawiusz, *Wyprawa Aleksandra Wielkiego*, tłum. H. Gesztoft-Gasztold, ks. I, rozdz. 9.

Powyższe fragmenty mówią o losie Teb, które zbuntowały się w 335 r. p.n.e., na początku panowania Aleksandra Wielkiego. Na podstawie analizy źródeł wskaż różnicę między nimi i wyjaśnij jej istotę. Następnie odpowiedz, dlaczego Teby potraktowano tak brutalnie. Odwołaj się do wiedzy na temat planów Aleksandra u progu jego panowania.

Zapoznaj się z ilustracją oraz notatkami i wykonaj polecenie.

Źródło A

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Źródło B

“ Encyklopedia PWN

Issos, gr. Issós, łac. Issus, starożytna miejscowość w Azji Mniejszej, w Cylicji (obecnie Dörtyol w Turcji, nad zatoką Iskenderun); w jej pobliżu XI 333 p.n.e. Aleksander III Wielki odniósł zwycięstwo nad armią perską pod wodzą Dariusza III Kodomanusa; prawe skrzydło perskie zostało rozbite przez jazdę tesalską, a następnie sam Aleksander Wielki rozbił skrzydło lewe; duża część armii perskiej zdołała się jednak wycofać; według niektórych autorów późnoantycznych Issos przemianowano po bitwie na Nikopolis.

Źródło: *Encyklopedia PWN*.

“ Encyklopedia PWN

Gaugamela, m. w starożytnej Asyrii, na północny zachód od Arbeli; obecnie miejscowość Gumal w północnym Iraku; 1 X 331 p.n.e. Aleksander III Wielki zadał tu klęskę królowi perskiemu Dariuszowi III Kodomanusowi, która zadecydowała o ostatecznym upadku królestwa Achemenidów.

Źródło: *Encyklopedia PWN*.

Powyższa ilustracja przedstawia mozaikę odnaniezoną w jednym z domostw w Pompejach, które zniszczył wybuch Wezuwiusza w 62 r. p.n.e. Jest ona kopią obrazu zamówionego przez Kassandra, jednego z wodzów Aleksandra, a po jego śmierci króla Macedonii. Przedstawia Aleksandra i Dariusza w trakcie bitwy. Na podstawie analizy ilustracji i poniższych notatek o bitwach rozstrzygnij, którą bitwę przedstawia mozaika. Uzasadnij odpowiedź, odwołując się do elementu ukazanego na mozaice.

Zapoznaj się z tekstem źródłowym, a następnie wykonaj polecenie.

((Arrian Flawiusz

Wyprawa Aleksandra Wielkiego

A Dariusz, gdy tylko ujrzał, że jego lewe skrzydło zostało rozbite [...], natychmiast tak, jak stał, uciekł na swym wozie jako jeden z pierwszych. Dopóki podczas ucieczki mknął po równinach, ratował się na wozie. Gdy jednak natknął się na wąwozy i inne przeszkody terenowe, zostawił wóz i tarczę, i swą wierzchnią szatę i porzucił nawet łuk na wozie, i uciekał dalej na koniu.

Źródło: Arrian Flawiusz, *Wyprawa Aleksandra Wielkiego*, tłum. H. Gesztoft-Gasztold, ks. II, rozdz. 10–11.

Na podstawie analizy ilustracji z poprzedniego ćwiczenia i powyższego tekstu źródłowego wyjaśnij, na czym polega sprzeczność między przekazem źródłowym pisanym a ikonograficznym. Następnie odpowiedz, jakie powody mogły stać za tym, że autor tekstu źródłowego mógł mijać się z prawdą.

Zapoznaj się z tekstami, a następnie wykonaj polecenie.

Tekst A

((Arrian Flawiusz

Wyprawa Aleksandra Wielkiego

Odesłał [Aleksander] do Aten trzysta kompletnych zbroi perskich jako dar dla bogini Ateny, opiekunki miasta. Do tego kazał dołączyć taki napis: «Aleksander, syn Filipa, i Grecy, oprócz Spartan, od barbarzyńców zamieszkujących Azję».

Źródło: Arrian Flawiusz, *Wyprawa Aleksandra Wielkiego*, tłum. H. Gesztoft-Gasztold, ks. I, rozdz. 16.

Tekst B

((Ewa Wipszycka, Benedetto Bravo

Historia starożytnych Greków. Okres hellenistyczny

W zdaniu tym [które przesłał Aleksander jako komentarz do daru] zawarta została podstawowa myśl propagandy stosowanej przez Macedończyka na użytek świata greckiego.

Źródło: Benedetto Bravo, Ewa Wipszycka, *Historia starożytnych Greków. Okres hellenistyczny*, t. 3, Warszawa 2010, s. 47.

Na podstawie analizy tekstu źródłowego (tekst A) podaj argument za tezą przedstawioną w opracowaniu historycznym (tekst B).

Ćwiczenie 7

Odwołując się do wiedzy na temat przebiegu wyprawy i poszczególnych bitew Aleksandra Wielkiego, przeciągnij odpowiednie podpisy do ilustracji.

Bitwa nad Granikiem

Bitwa pod Gaugamelą

Bitwa nad Hydaspesem

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Uzasadnij decyzję o kolejnych przyporządkowaniach, odwołując się do treści ukazanych na ilustracjach.

Zapoznaj się z tekstami, a następnie wykonaj polecenie.

Tekst A

((Plutarch

Aleksander

W ten sposób Aleksander przebył wreszcie tę pustynię i dotarł do celu wędrówki. Tutaj miejscowy kapłan-prorok Ammona [utożsamianego przez Greków z Zeusem] powitał go pozdrowieniem od boga jako ojca. Na to Aleksander spytał, czy któryś z winnych śmierci ojca uszedł kary. Kapłan jednak kazał mu nie wypowiadać słów złowieszczych, ponieważ ojcem jego nie jest żaden śmiertelnik! Wtedy Aleksander zmieniając wyrażenie zapytał o morderców Filipa: czy wszystkich już ukarał. Następnie pytał o władzę, czy mu dane będzie zostać panem wszystkich ludzi. W odpowiedzi bóg przepowiedział, że i to osiągnie, i Filip zostanie w pełni pomszczony. Złożył więc bogu wspaniałe dary, a ludzi obdarował pieniędzmi. Tak pisze o tych wydarzeniach boga część pisarzy. Aleksander w liście do matki donosi jednak, że otrzymał tajne wyrocznie, które po powrocie opowie jedynie jej samej.

Źródło: Plutarch, *Aleksander*, tłum. M. Brożek, rozdz. 27.

Tekst B

((Ewa Wipszycka, Benedetto Bravo

Historia starożytnych Greków. Okres hellenistyczny

Można podejrzewać, że wiadomości owe [o tym, co miał usłyszeć Aleksander od wyroczni] są w większości efektem pisarskiej fantazji.

Po bitwie pod Issos Aleksander udał się do słynnej wyroczni Ammona w Siwa w Egipcie.

Powyższy tekst źródłowy (tekst A) dotyczy tego, co miało się w niej wydarzyć. Na podstawie analizy tekstu źródłowego wskaż jego fragment, który pozwolił autorce opracowania historycznego (tekst B) postawić przytaczaną tezę. Wyjaśnij, dlaczego Ewa Wipszycka tak twierdzi.

Zapoznaj się z ilustracją oraz tekstem, a następnie wykonaj polecenie.

Źródło A

Źródło: World Imaging, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 3.0.

Źródło B

((Ryszard Kulesza
Aleksander Wielki

Baran był świętym zwierzęciem Ammona.

Źródło: Ryszard Kulesza, *Aleksander Wielki*, Warszawa 2010, s. 100.

Powyższa ilustracja przedstawia Aleksandra (widzisz kameę z ok. 325 r. p.n.e., rodzaj szlachetnego kamienia z płaskorzeźbą). Odwołując się do tekstu źródłowego z poprzedniego ćwiczenia oraz do powyższego fragmentu opracowania, wyjaśnij propagandowy sens przedstawienia.

Dla nauczyciela

Autor: Joanna Kalinowska

Przedmiot: Historia

Temat: Imperium Aleksandra Wielkiego

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

Zakres podstawowy

III. Świat starożytnych Greków. Uczeń:

3) opisuje różne formy ekspansji w świecie greckim (kolonizację grecką i fenicką, wojny grecko-perskie i ekspansję Aleksandra Macedońskiego);

Treści nauczania - wymagania szczegółowe

Zakres rozszerzony

III. Świat starożytnych Greków. Uczeń:

5) opisuje państwo Aleksandra Macedońskiego;

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

III. Świat starożytnych Greków. Uczeń: spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

4) opisuje państwo Aleksandra Macedońskiego;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- wyjaśnia, w jaki sposób Aleksander podbił Persję i jakie tereny znalazły się pod jego panowaniem;
- wymienia ważniejsze bitwy stoczone przez Aleksandra;

- charakteryzuje sylwetkę Aleksandra i tłumaczy, dlaczego żądał on dla siebie kultu boskiego;
- opisuje system rządu wprowadzony przez Aleksandra Wielkiego.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem ćwiczeń interaktywnych;
- analiza materiału źródłowego (porównawcza);
- dyskusja.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. **Przygotowanie do zajęć.** Nauczyciel loguje się na platformie i udostępnia uczniom e-materiał „Imperium Aleksandra Wielkiego”. Prosi uczestników zajęć o rozwiązanie ćwiczenia nr 1 z sekcji „Sprawdź się” na podstawie treści w sekcji „Przeczytaj”.

Faza wstępna:

1. Wyświetlenie przez nauczyciela tematu i celów zajęć, przejście do ustalenia kryteriów sukcesu.
2. Raport z przygotowań. Nauczyciel przy użyciu raportu dostępnego w panelu użytkownika weryfikuje przygotowanie uczniów do lekcji, sprawdza, kto wykonał zadane ćwiczenie.

Faza realizacyjna:

1. **Praca z tekstem.** Jeżeli przygotowanie uczniów do lekcji jest niewystarczające, nauczyciel prosi o indywidualne zapoznanie się z treścią sekcji „Przeczytaj”. Każdy uczestnik zajęć podczas cichego czytania wynotowuje najważniejsze kwestie poruszone w tekście, np. najważniejsze bitwy, los króla Persji, podbój Indii, powrót do Mezopotamii, sposób zarządzania państwem – proces przemiany władzy królewskiej, reformy, stosunek ludów podbitych i żołnierzy do Aleksandra i jego śmierć. Następnie wybrani uczniowie odczytują na głos swoje notatki, utrwalając w ten sposób wiedzę.
2. **Praca z multimedium („Mapa interaktywna”).** Nauczyciel poleca, aby uczniowie podzielili się na cztero- lub pięcioosobowe grupy i w takich zespołach zapoznali się z mapą interaktywną, a następnie wykonali polecenie 2. Po wyznaczonym wcześniej czasie prowadzący prosi, aby przedstawiciel wybranej grupy zaprezentował efekty jej pracy. Może nakierunkować ucznia, przywołując treść polecenia, np.: Dlaczego Aleksander zwyciężał? Jakie były silne i słabe strony armii macedońskiej i perskiej? W jaki sposób Aleksander starał się dbać o morale żołnierzy. Co przesądziło w kluczowych momentach o zwycięstwie Aleksandra w kolejnych bitwach?

Pozostali uczniowie mogą uzupełniać wypowiedź, jeśli uznają, że zabrakło ważnych informacji.

3. Nauczyciel prosi, aby na podstawie wiedzy wyniesionej z multimedium uczniowie w parach wykonali polecenie 3, analizując ilustrację. Para, która najszybciej i poprawnie wykona zadanie, może zostać nagrodzona oceną za aktywność.
4. **Utrwalanie wiedzy i umiejętności.** Nauczyciel poleca uczniom, aby indywidualnie wykonali ćwiczenia od 2 do 4 w sekcji „Sprawdź się”, a następnie porównali swoje odpowiedzi z kolegą lub koleżanką.
5. Nauczyciel wyświetla kolejne ćwiczenie 6, które uczniowie wykonują w czteroosobowych grupach. Po zakończonym zadaniu wybrana grupa prezentuje swoje rozwiązanie, przedstawiając elementy graficzne, które pozwoliły jej przyporządkować poszczególne bitwy do ilustracji.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel, nawiązując do tekstu z „Wprowadzenia”, pyta uczniów: Jakie były przyczyny zwycięstw Aleksandra Wielkiego? Gdybyście byli historykami, czego chcielibyście się jeszcze dowiedzieć o tym władcy? Jak podsumowalibyście to, czego się dzisiaj nauczyliście? Uczniowie podsumowują uzyskane wiadomości.
2. Nauczyciel omawia przebieg zajęć, wskazuje mocne i słabe strony pracy uczniów.

Praca domowa:

Wykonaj ćwiczenia 7 i 8 z sekcji „Sprawdź się”.

Materiały pomocnicze:

P. Green, *Aleksander Wielki*, tłum. A. Konarek, Warszawa 2004.

N.G.L. Hammond, *Starożytna Macedonia*, tłum. R. Chankowski, Warszawa 1999.

R. Kulesza, *Aleksander Wielki*, Warszawa 2009.

D. Musiał, *Świat grecki od Homera do Kleopatry*, Warszawa 2008.

K. Nawotka, *Aleksander Wielki*, Wrocław 2003.

F.W. Walbank, *Świat hellenistyczny*, tłum. G. Muszyński, Warszawa 2003.

E. Wipszycka, B. Bravo, *Historia starożytnych Greków*, t. 3, *Okres hellenistyczny*, Warszawa 2010.

Wskazówki metodyczne:

- Uczniowie mogą wykorzystać multimedium „Mapa interaktywna” do przygotowania się do lekcji powtórkowej.